

Projekts Nr.JUST/2010/KPEN/AG/1546 "Atjaunojošā taisnīguma aktuālas problēmas, risināšanas perspektīvas Eiropas Savienībā"

Apmācību kurss "Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tā izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana"

Rīga, 2012.gada 17.-18.oktobris

Tieslietu ministrija

Apmācību kurss "Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā; tā mehānisma efektivitātes nodrošināšana"

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai Latvijā Starptautiskās sadarbības aspekti

*LR Prokuratūras Ģenerālprokuratūras
Krimināltiesiskā departamenta virsprokurors
Arvīds Kalniņš*

Rīga

2012.gada 17.-18.oktobris

Tieslietu ministrija

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (1)

Pagaidu pasākumu, lai nodrošinātu mantas konfiskāciju, pamats:

- iespējamā pamatsoda vai papildsoda - mantas konfiskācija - izpilde;
- iespējamā juridiskai personai piemērojamā piespiedu ietekmēšanas līdzekļa - mantas konfiskācija – izpilde;
- iespējamā noziedzīgi iegūtas mantas konfiskācija;
- noziedzīga nodarījuma rīku konfiskācija.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai:

- konfiskācijai pakļautās mantas apzināšana;
- aresta uzlikšana mantai;
- arestam pakļautās mantas vērtības noteikšana;
- arestētās mantas glabāšana.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (2)

Konfiskācijai pakļautās mantas apzināšana

Kas ir manta – īpašums, noziedzīgi iegūti līdzekļi, noziedzīga nodarījuma rīki ?

Eiropas Padomes 1990.gada 8.novembra *Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju*

Eiropas Padomes 2005.gada 16.maija *Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju*

Eiropas Savienības Padomes *Pamatlēmums 2005/212/TI par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju*

definē:

''īpašums'' – jebkāda veida manta, arī īpašums, neatkarīgi no tā, vai tas ir ķermenisks vai neķermenisks, kustams vai nekustams, un juridiski dokumenti vai instrumenti, kas apliecina īpašumtiesības uz šādu mantu vai cita veida tiesības uz to, vai peļņa, ko tas dod;

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (3)

Konfiskācijai pakļautās mantas apzināšana

”noziedzīgi iegūti līdzekļi” – jebkāda veida ekonomiskais ieguvums, kas tieši vai netieši rodas vai ir iegūts, izdarot noziedzīgu nodarījumu, tai skaitā tas var būt jebkura veida ”īpašums”;

”nozieguma rīki” – jebkāds īpašums (jebkura manta), kas jebkā, pilnīgi vai daļēji izmantots vai paredzēts izmantot, lai izdarītu noziedzīgu nodarījumu vai noziedzīgus nodarījumus.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (4)

Konfiskācijai pakļautās mantas apzināšana

Pasākumi mantas apzināšanai:

- informācijas ieguve no publiskiem reģistriem, kuros tiek reģistrētas tiesības uz mantu;
- informācijas ieguve no kredītiestādēm vai finanšu iestādēm;
- citu nepieciešamo procesuālo un izmeklēšanas darbību veikšana.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (5)

Aresta uzlikšana mantai

Kas uzliek?

- Pirmstiesas procesā arestu mantai uzliek ar procesa virzītāja lēmumu, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis (KPL 361.p.3.d.);
- Iztiesāšanas laikā lēmumu pieņem tiesa (KPL 361.p.3.d.);
- Neatliekamības gadījumos procesa virzītājs var uzlikt arestu mantai ar prokurora piekrišanu (KPL 361.p.4.d.).

Kad uzliek?

Izmeklējamam noziedzīgam nodarījuma jābūt kvalificētam pēc konkrēta Krimināllikuma panta.

Jābūt mantai, kura var tikt pakļauta arestam.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (6)

Aresta uzlikšana mantai

Kad uzliek?

Ņemot vērā aresta uzlikšanas pamatu:

- kriminālprocesā jābūt aizturētai personai vai personai jābūt atzītai par aizdomās turēto, personai jābūt celtai apsūdzībai;
- kriminālprocesā jābūt uzsāktam procesam par piespiedu ietekmēšanas līdzekļu piemērošanu juridiskai personai (KPL 439.p.);
- kriminālprocesā jābūt lēmuma par procesa turpināšanu medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu (KPL 593.p.).

Kriminālprocesa likuma mērķis – nodrošināt efektīvu Krimināllikuma normu piemērošanu (KPL 1.p.).

Kriminālprocesa ietvaros procesa virzītājs izvēlas un veic procesuālās darbības, lai nodrošinātu kriminālprocesa mērķa sasniegšanu pēc iespējas ātrāk un ekonomiskāk (KPL 382.p.1.d.).

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (7)

Aresta uzlikšana mantai

Kam uzliek?

- Aizturētā, aizdomās turētā vai apsūdzētā mantai, arī mantai, kas minētām personām pienākas no citām personām;
- Noziedzīgi iegūtai mantai, tai skaitā noziedzīgi iegūtai mantai, kas atrodas pie citām personām, mantai, arī finanšu līdzekļiem, noziedzīgi iegūtas mantas vērtībā;
- Juridiskās personas mantai procesos par piespiedu līdzekļu piemērošanu juridiskajai personai;
- Mantai procesos par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu.

Nav atļauts uzlikt arestu pirmās nepieciešamības priekšmetiem, ko lieto persona, kuras mantai tiek uzlikts arests, tās ģimenes locekļi un viņu apgādībā esošās personas (KPL 361.p.8.d.).

Kriminālprocesa likuma 1.pielikums – Manta, kurai nav uzliekams arests

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (8)

Aresta uzlikšana mantai

Izpilde

Realizējot aresta uzlikšanu mantai raksta protokolu, kurā fiksē:

- katru lietu (norādot individuālās pazīmes) kurai uzlikts arests;
- ja arests uzlikts visai mantai protokolā fiksē lietas kurām arests netiek uzlikts;
- trešo pušu pieteikumus par mantas piederību;
- ja mantu izņem, norāda, kas tieši tiek izņemts, kur un kam nodots glabāšanā;
- atzīmi par mēģinājumu slēpt mantu, to iznīcināt vai bojāt.

Procesa virzītājs aresta izpildi var uzdot Valsts policijai.

Realizējot aresta uzlikšanu mantai protokols nav jāraksta, ja lēmums par mantas arestu nodots izpildei kredītiestādei vai publiskam reģistram un nav nepieciešams aprakstīt mantas individuālās pazīmes.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (9)

Aresta uzlikšana mantai

Izpilde

Uzliekot arestu mantai, tās īpašniekam, valdītājam, lietotājam vai turētājam paziņo par aizliegumu ar to rīkoties vai to lietot, bet, ja nepieciešams, mantu izņem un nodod glabāšanā (KPL 362.p.3.d.).

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (10)

Arestam pakļautās mantas vērtības noteikšana (KPL 364.p.)

Mantu, kurai tiek uzlikts arests, novērtē pēc tās faktiskās vērtības, ņemot vērā nolietojuma pakāpi. Ja nepieciešams, mantas vērtības noteikšanai pieaicina speciālistu.

Naudu un vērstpapīrus uzskaita pēc tās nominālās vērtības.

Ja arests jāuzliek tikai daļai mantas par noteiktu summu, mantas īpašniekam vai lietotājam ir tiesības norādīt to mantu, kura pēc viņa ieskata, būtu pakļaujama arestam.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (11)

Arestētās mantas glabāšana

Mantu, kurai uzlikts arests, var atstāt glabāšanā (KPL 365.p.1.d.):

- mantas īpašniekam vai lietotājam, viņa ģimenes locekļiem;
- citai fiziskai personai;
- citai juridiskai personai.

!!!!

Minētām personām jāizskaidro atbildība par glabāšanā nodotās, arestētās mantas saglabāšanu (atbildība paredzēta Krimināllikuma 308.p.). Šīs personas par to parakstās.

Mantu, kurai uzlikts arests, bet kuru nav iespējams atstāt glabāšanā KPL 356.p.1.d. minētām personām nodod glabāšanā Ministru kabineta noteiktām iestādēm.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (12)

Arestētās mantas glabāšana

Saskaņā ar Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumiem Nr.1025 "Noteikumi par rīcību ar lietiskajiem pierādījumiem un arestēto mantu" arestēto mantu :

- **neliela apjoma mantu**, kuras glabāšanai nav nepieciešamas īpaši aprīkotas telpas, glabā izmeklēšanas, prokuratūras vai tiesu iestādes lietisko pierādījumu glabātavā;
- **mantu, kuru nevar atstāt glabāšanā tās īpašniekam vai lietotājam, viņa ģimenes loceklim vai citai fiziskai vai juridiskai personai**, glabā Nodrošinājuma valsts aģentūra;
- **nekustamo īpašumu, vai mantu, kuru pārvietot nav iespējams, un to nevar atstāt glabāšanā tās īpašniekam vai lietotājam, viņa ģimenes loceklim vai citai fiziskai vai juridiskai personai**, nodod glabāšanā (aizsardzībā) attiecīgajai pašvaldībai, kuras teritorijā tā atrodas.

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (13)

Arestētās mantas glabāšana

Lietas, kuru apgrozība aizliegta ar likumu, kā arī nauda, valūta un vērtspapīri, banku izdoti akreditīvi, vekseļi, papīra formas vārda akcijas un citi naudas dokumenti, izstrādājumi no dārgmetāliem un dārgakmeņiem, kā arī dārgmetāli un dārgakmeņi, ja tiem uzlikts arests un tos nevar glabāt to sākotnējā atrašanās vietā, glabājami:

- **nauda** - Ģenerālprokuratūras vai attiecīgās izmeklēšanas iestādes deponēto līdzekļu kontā Valsts kasē;
- **valūta un vērtspapīri, banku izdotie akreditīvi, vekseļi, papīra formas vārda akcijas un citi naudas dokumenti, izstrādājumi no dārgmetāliem un dārgakmeņiem, kā arī dārgmetāli un dārgakmeņi** - Ģenerālprokuratūras vai attiecīgās izmeklēšanas iestādes lietisko pierādījumu glabātavas seifā;

Pagaidu pasākumi mantas konfiskācijas nodrošināšanai (14)

Arestētās mantas glabāšana

- ***ieročus, munīciju, sprāgstvielas vai spridzināšanas ietaises, indīgas vielas, narkotiskās vai psihotropās vielas, prekursorus*** glabā attiecīgās izmeklēšanas iestādes telpās, kas aprīkotas ar apsardzes signalizāciju un nodrošinātas ar bruņotu apsardzi. Pēc ekspertīzes veikšanas minētos priekšmetus glabā attiecīgajā ekspertīžu iestādē līdz laikam, kad spēkā stājas nolēmums par galīgo rīcību;
- ***radioaktīvu vielu vai citu stratēģiskas nozīmes materiālu*** glabāšanas vietu saskaņo ar specializētajām valsts iestādēm;

Naudas noguldījumi un vērstpapīri, kas glabājās bankās vai citās kredītiestādēs, netiek izņemti, bet pēc lēmuma saņemšanas par aresta uzlikšanu mantai ar tiem tiek pārtrauktas izdevumu operācijas (KPL 365.p.4.d.).

Starptautiskās sadarbības aspekti (1)

Galvenie dokumenti, kas regulē starptautisko sadarbību

1959.gada 20.aprīļa ***Eiropas padomes Konvencija par savstarpējo palīdzību krimināllietās***

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=207387>

2000.gada 29.maija ***Konvencija par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās, ko padome pieņēmusi saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 34.pantu***

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=217414>

1990.gada 8.novembra ***Eiropas padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju***

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=50293>

2005.gada 16.maija ***Eiropas padomes Konvencija par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu, kā arī šo līdzekļu meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju***

<http://www.likumi.lv/doc.php?id=203111>

Starptautiskās sadarbības aspekti (2)

Galvenie dokumenti, kas regulē starptautisko sadarbību

2003.gada 22.jūlija ***Eiropas Savienības padomes Pamatlēmums 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus***

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003F0577:LV:PDF>

2005.gada 24.februāra ***Eiropas Savienības padomes Pamatlēmums 2005/212/TI par noziedzīgi iegūtu līdzekļu, nozieguma rīku un īpašuma konfiskāciju***

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:068:0049:0051:LV:PDF>

2006.gada 6.oktobra ***Eiropas Savienības padomes Pamatlēmums 2006/783/TI par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu konfiskācijas rīkojumiem***

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2006F0783:20090328:LV:PDF>

Starptautiskās sadarbības aspekti (3)

2003.gada 22.jūlija *Eiropas Savienības padomes Pamatlēmums 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus*

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:19:06:32003F0577:LV:PDF>

Mērķis – izveidot noteikumus, saskaņā ar kuriem dalībvalstis atzīst un izpilda savā teritorijā iesaldēšanas rīkojumu, ko izdevusi citas dalībvalsts tiesu iestāde saistībā ar kādu krimināllietu.

Iesaldēšanas rīkojums – jebkurš pasākums, ko nosaka izdošanas valsts kompetentā tiesu iestāde, lai novērstu tā īpašuma iznīcināšanu, izmainīšanu pārvietošanu, nodošanu vai pārdošanu, ko var konfiscēt, vai kas var būt par pierādījumu.

Starptautiskās sadarbības aspekti (4)

Procesuālā kārtībā, ja arestam pakļautā manta atrodas ārvalstīs

«Vispārējā kārtība» (sadarbībai ar valstīm, kas nav Eiropas Savienībā)

«Speciālā kārtība» (sadarbībai ar Eiropas Savienības dalībvalstīm)

Starptautiskās sadarbības aspekti (5)

Procesuālā kārtībā, ja arestam pakļautā manta atrodas ārvalstīs

«Vispārējā kārtība»:

Nepieciešamie procesuālie dokumenti:

- procesa virzītāja ierosinājums kompetentā iestādē lūgt ārvalsti veikt procesuālu darbību (KPL 827.p.1.d.);
- krimināltiesiskās sadarbības lūgums par procesuālās darbības (aresta uzlikšana mantai) veikšanu;
- procesa virzītāja lēmums par aresta uzlikšanu mantai, kuru apstiprinājis izmeklēšanas tiesnesis;
- tiesas lēmums, ja uzsākta lietas iztiesāšana (KPL 361.p.3.d.).

Starptautiskās sadarbības aspekti (6)

Procesuālā kārtībā, ja arestam pakļautā manta atrodas ārvalstīs

«Speciālā kārtība»:

Nepieciešamie procesuālie dokumenti:

- lēmums par aresta uzlikšanu mantai -
 - procesa virzītāja pieņemts un izmeklēšanas tiesneša apstiprināts (KPL 880.p.1.d.)
 - iztiesāšanas stadijā - tiesas lēmums
- apliecinošais dokuments, kas paredzēts Padomes Pamatlēmumā 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus -
Ministru Kabineta 2008.gada 17.marta noteikumi Nr.176 "Noteikumi par īpaša dokumenta formu un saturu krimināltiesiskā sadarbībā ar Eiropas Savienības dalībvalstīm"
 - pirmstiesas procesā - apstiprinot procesa virzītāja lēmumu par aresta uzlikšanu mantai *nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darba dienu laikā* (informējot par to procesa virzītāju) aizpilda izmeklēšanas tiesnesis (KPL 880.p.3.d.)
 - iztiesāšanas stadijā - aizpilda tiesa

Starptautiskās sadarbības aspekti (7)

Procesuālā kārtībā, ja arestam pakļautā manta atrodas ārvalstīs

«Speciālā kārtība» (sadarbībai ar Eiropas Savienības dalībvalstīm)

- apliecinotā dokumenta, kas paredzēts Padomes Pamatlēmumā 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus tulkojums
 - pirmstiesas procesā tulkojumu nodrošina procesa virzītājs (KPL 880.p.3.d.);
 - iztiesāšanas stadijā tulkojumu nodrošina tiesa kuras lietvedībā atrodas krimināllieta (KPL 880.p.4.d.).
- krimināltiesiskās sadarbības lūgums par procesuālās darbības (aresta uzlikšana mantai) veikšanu.

Starptautiskās sadarbības aspekti (8)

Procesuālā kārtībā, ja arestam pakļautā manta atrodas ārvalstīs

«Speciālā kārtība»:

Izpilde (KPL 880.p.5.d.) –

Procesa virzītājs lēmumu par aresta uzlikšanu mantai, apliecinājumu (iesaldēšanas rīkojumu) un tā tulkojumu iesniedz Ģenerālprokuratūrai.

Ģenerālprokuratūra nekavējoties, bet ne vēlāk kā triju darba dienu laikā nosūta izpildei attiecīgās Eiropas Savienības dalībvalsts kompetentajai iestādei.

Pārsūdzība

Latvijā – Kriminālprocesa likuma 24.nodaļas kārtībā, t.i. sūdzību par izmeklēšanas tiesneša rīcību un lēmumiem izlemj tiesas priekšsēdētājs (KPL 337.p.2.d.3.d.). Pārsūdzība Latvijā neaptur lēmuma par aresta uzlikšanu mantai izpildi ārvalstīs (KPL 882.p.2.d.).

Ārvalstīs -

Saņemot informāciju no izpildvalsts par lēmuma par aresta uzlikšanu mantai pārsūdzību, Ģenerālprokuratūra var nosūtīt izpildvalsts kompetentai iestādei argumentus, kas nepieciešami sūdzības izskatīšanā (KPL 882.p.1.d.).

Starptautiskās sadarbības aspekti (9)

Procesuālā kārtībā, izpildot ārvalsts lūgumu par mantas arestu

«Vispārējā kārtība» (sadarbībai ar valstīm, kas nav Eiropas Savienībā)

«Speciālā kārtība» (sadarbībai ar Eiropas Savienības dalībvalstīm)

Starptautiskās sadarbības aspekti (10)

Procesuālā kārtībā, izpildot ārvalsts lūgumu par mantas arestu

«Vispārējā kārtība»:

Pamats (KPL 845.p.):

- ārvalsts lūgums par palīdzības sniegšanu procesuālās darbības veikšanā;
- Latvijas kompetentas iestādes lēmums par procesuālās darbības pieļaujamību.

Pirmstiesas procesā ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Ģenerālprokuratūra, bet līdz kriminālvajāšanas uzsākšanai – arī Valsts policija.

Pēc lietas nodošanas tiesai ārvalsts lūgumu izskata un izlemj Tieslietu ministrija.

Starptautiskās sadarbības aspekti (11)

Procesuālā kārtībā, izpildot ārvalsts lūgumu par mantas arestu

«Vispārējā kārtība»:

Izpilde:

- ārvalsts lūgumu par aresta uzlikšanu mantai, kad pieņemts lēmums par lūguma izpildes iespējamību, izpilda izmeklēšanas iestāde, prokuratūra vai tiesa kompetentās iestādes uzdevumā;
- ārvalsts lūgumu par aresta uzlikšanu mantai izpilda Kriminālprocesa likuma noteiktā kārtībā.

Starptautiskās sadarbības aspekti (12)

Procesuālā kārtībā, izpildot ārvalsts lūgumu par mantas arestu

«Speciālā kārtība»:

Pamats (KPL 860.p.):

- Eiropas Savienības dalībvalsts kompetentās iestādes izdots procesuālais nolēmums par mantas nodrošināšanu konfiskācijai;
- apliecinājums (Apliecinošais dokuments, kas paredzēts Padomes Pamatlēmumā 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus).

Eiropas Savienības dalībvalsts kompetentās iestādes izdotā procesuālā nolēmuma par mantas nodrošināšanu konfiskācijai izpildes iespējamību izvērtē ģenerālprokuratūra, kura nosaka nolēmuma izpildes iestādi.

Gadījumos, kad procesuālais nolēmums izdots par Kriminālprocesa likuma 2.pielikumā minētajiem nodarījumiem, ja izdevējvalstī par šo nodarījumu paredzēts brīvības atņemšanas sods, kura maksimālā robeža nav mazāka par trim gadiem, pārbaudi par to vai šis nodarījums ir noziedzīgs arī pēc Latvijas likuma, neveic.

Starptautiskās sadarbības aspekti (13)

Procesuālā kārtībā, izpildot ārvalsts lūgumu par mantas arestu

«Speciālā kārtība»:

Izpilde:

procesuālo nolēmumu par mantas nodrošināšanu konfiskācijai Latvijā izpilda Kriminālprocesa likuma 28.nodaļā noteiktā kārtībā.

!!!!!!!

Aresta uzlikšanai mantai nav nepieciešama Latvijas izmeklēšanas tiesneša piekrišana.

